

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Данка Щерева Николова, СУ „ св. Климент Охридски“, ФНОИ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование :1. Педагогически науки.

професионално направление:Педагогика .

докторска програма:1.2. Специална педагогика .

Автор: Анна Методиева Калинчева

Тема: „ Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения“

Научни ръководители: проф. д-р Катерина Каролова Караджова, доц.д-р Данка Щерева Николова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Според издадената заповед № РД 38 – 463/25.09.2020 година от ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „ Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения „, с автор : Анна Методиева Калинчева и научни ръководители : проф. д-р Катерина Караджова и доц.д-р Данка Щерева

Госпожа Анна Калинчева е представила комплект материали на хартиен носител, който е в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав към СУ : „Св. Кл. Охридски“.

2. Актуалност на тематиката

Перспективата на новия век в сферата на световната образователна политика е стартирането и реализирането на приобщаващото образование, на идеята за постигане на социално взаимодействие и приобщаване на хората с увреждания.

Изкуството е силата и възможността, която обединява и приобщава хората в норма и тези с увреждания. Именно затова темата е актуална , значима и навременна, с вложената идея за “ приобщаваща театрална дейност“, за приложението на театралните техники и пърформанси като реално средство за интеграция и приемане на лица с интелектуални нарушения.

3. Постановка и познаване на проблема

Дисертацията е разработена е върху 254 страници. Тя има класическа структура и включва увод, четири глави, изводи, дискусия, препоръки, примери за приложение на При-

общаваща Театрална Дейност и заключение. Библиографията съдържа общо 251 заглавия, от които 162 на български език , 189 на английски език, както и 27 интернет ресурси.

Уводът обосновава значимостта на проблема от гледна точка на концепцията за приобщаващото образование и хуманността, както и необходимостта от осигуряване на достъпа на лица с интелектуални нарушения в театрални дейности и изяви пред публика. . Липсата на задълбочени научни изследвания в тази насока, провокира авторката да вникне по- дълбоко в тази сериозна проблематика и да се опита да предложи отговор на въпроси , свързани с интеграцията, реализацията и приемането от обществото на хората с увреждания.

Теоретичения обзор на проблематиката на умствената изостаналост е представен в **глава първа**. Различните концепции и схващания, дефинирани в понятието“умствена изостаналост“, докторантката А.Калинчева представя всеобхватно, като цитира коректно авторите в текста . Тук се лансира идеята за приобщаващото образование и активното гражданско общество, което трябва да приеме различността .

Втора глава е озаглавена „Приложението на театралните техники при лица с интелектуални нарушения“. Ще отбележа, че тук се наблюдава тематично разминаване между наименованието на тази глава и нейната съдържателна същност. В текста са очертани идеите, функциите и видовете арттерапия, както и включения исторически преглед, характеристиките и основните различия между понятия образователна драма и театър.

Считам за уместно, съдържанието на тази глава (стр.53-90) да се преименува напр. „Изкуствата като средство за терапия“, или с оглед на доста големия обем на дисертацията тази глава може да отпадне /като цяло тя излиза от контекста на труда/.

В глава трета е представена методологията и дизайна на емпиричното изследване. Организирането и реализирането на експерименталното изследване е оригинално и добре структурирано. Докторантката формулира три **хипотези** и три **цели**, в съответствие и координация с поставените хипотези. Авторката лансира **осем детайлизирани задачи** , всяка от които е адекватна , свързана с целите и подчинена на хипотезите. Хипотезите имат своята научна обосновааност и са свързани логически с целите и задачите на изследването. Това е много добър подход, който гарантира една всеобхватност и систематичност на научните търсения и експериментални интерпретации.

Изследваните лица са подбрани в съответствие с научната етика и достоверност . Това са членове на театрална група „Ен Динами“,които с оглед на статистическата обработка на данните са разпределени в две експериментални групи ЕГ1 и ЕГ2 / по14 лица във всяка група/, като в ЕГ1 са лицата с аутизъм, синдром на Даун, лица с различна степен на умствена изостаналост и лица с церебрална парализа.

Обектът и предметът на изследване са описани точно и коректно.

4.Методология на изследването

Нетрадиционното в дисертационния труд е използването на модела за изследване „**case study**“, което е обосновано от спецификата на експеримента - Приобщаваща Театрална Дейност.

Инструментариумът на изследването е обяснен точно и изчерпателно. Той е представен от четири вида **анкетни карти и бланки** за наблюдение на процесите от експеримента от експерти.

Тези карти и бланки са оформени с много и разнообразни въпроси, обвърнати към работата, взаимоотношенията и емоционалната страна на театрална група „Ен Динами“. Ще отбележа, че този набор от богат инструментариум е авторско дело на докторантката. Той е приложен в теренното проучване с продължителност 5г. и 8 месеца, а самия експеримент е осъществен в продължителност 1г.и 7 месеца.

Методиката е адекватна на поставените задачи. Чрез нея докторантката може да постигне целите на своето изследване и да докаже (или отхвърли) реалността на формулираните хипотези.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

В четвърта глава е представен анализ на данните и резултатите от експеримента. Методите за анализ на емпиричните данни са адекватни и в съответствие с особеностите на театрално педагогическия експеримент. Те са приложени и онагледени в дисертационния труд чрез 33 таблици и 62 фигури. Чрез прецизен математико-статистически анализ се **установява динамиката в развитието** на следните параметри на изследваните лица с интелектуална недостатъчност: комуникативни умения; партньорски умения; емоционални и творчески умения.

Сполучливо и професионално се анализират статистическите стойности на параметрите и скалите приложени към тях. Правят се сравнения, подкрепени с данни в различните етапи на театрално-педагогическия експеримент. В споменатата четвърта глава на труда е направен задълбочен анализ на отговорите от анкетите, проведени с родители, със зрители, с участниците, с експертите. Броят на тези материали е внушителен - над 368, а това е критерии за проява на съзнателност, организираност и аналитичност на докторантката Анна Калинчева. Въз основа на задълбочения анализ и експерименталните интерпретации се формулират сполучливи изводи. Те са насочени към подобряване на уменията на лицата с интелектуална недостатъчност в различни сфери на социалния живот.

Направените изводи визират заложените **хипотези, които са доказани**, т.е. участниците с интелектуална недостатъчност показват положителни промени в различните сфери: комуникация с околните; прояви, свързани със социалните умения; прояви на креативност. Приемам напълно реалността на приносите. Инструментариумът на изследването,

както и установените изводи могат да се използват с успех в работата на социални институции и групи по изкуства при работа с лица с интелектуална недостатъчност.

Тук искам да отбележа, едно разминаване - стилът на изложения текст в глави 4.5.1 до гл. 4.7 (стр.173 до стр.216) е далеч от научния стил на едно дисертационно изследване. Емоционално са описани моменти на близост, преживявания и взаимоотношения в театрална група „Ен Динами“, продиктувани от съвместната сценична дейност. Посоченото приемам като недостатък, но от друга страна споменатата описателност и емоционалност показват съпричастността на автора, както и автентичността на труда.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Г-жа Анна Калинчева има три реално издадени публикации по темата на дисертационния труд, като едната е в съавторство, а още две са под печат.

Докторантката има пет участия в научни форуми - четения на Докторантско училище на ФНОИ и на международни конференции. Вярвам че те ще обогатят интердисциплинираността между теорията и практиката по Специална педагогика и Театрална педагогика, ще провокират търсенето и намирането на стратегии и подходи за приобщаване на лицата с интелектуални нарушения в богатата сфера на изкуствата.

Направените публикации като брой и съдържание напълно отговарят на изискванията за допускане до публична защита.

Убедена съм, че организирането и провеждането на експерименталното изследване е извършено от докторантката, а направените изводи са лично нейно научно постижение.

7. Автореферат

Авторефератът е разработен върху 85 страници. Той отразява обема на дисертацията коректно и точно - както съдържателната страна, така и направените експериментални изследвания, дискусия, препоръки и приноси на труда.

8. Препоръки към дисертационния труд и въпроси към докторантката

Бих препоръчала в дисертационния труд да се направят известни съкращения например : в глави 1.1.2; 1.1.3; 1.2.5, 2.2. както и в други, по преценка на автора. Текстът може да бъде отпечатан като книга за популяризиране дейността на театрална група „Ен Динами“, а средствата биха могли да се насочат за подпомагане на „актьорите със СОП“, или за реализация на нови проекти на групата.

Нека радеем за чистотата на българския език и изрази, в които се срещат думите: лонгитудно; кохезия; асертивни; дестигматизация; синергия да бъдат заменени със съответни синоними от българския речник.

Въпроси към докторанта: 1. При изпълнение на кои театрални техники лицата с интелектуални нарушения проявиха най-голям интерес и желание за включване?

2. Читатели, че театралните игри и ситуации, чиито автор е създателката Д.Хийткот са релевантни днес и могат да бъдат приложени в практически план

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на всичко описано и аргументирано в моето становище, **ПРЕДЛАГАМ НА УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ да гласува с положителен вот** дисертационния труд на г-жа Анна Методиева Калинчева и да й присъди научната и образователна степен „доктор“ в област на висше образование : Педагогически науки. Професионално направление: Педагогика, докторска програма: Специална педагогика.

14.11.2020 г.

лова

Изготвил становището:

доц. д-р Данка Щерева Нико-